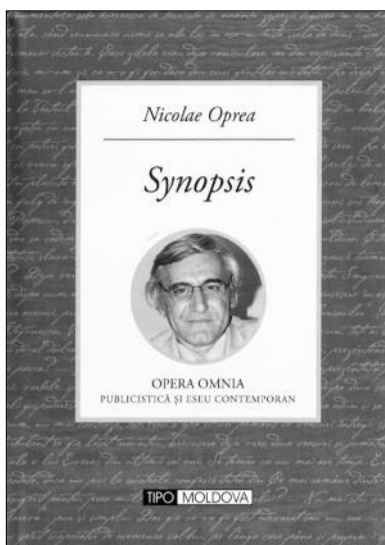

Eveniment editorial

Magda Grigore

A apărut, la Editura *Tipografia Moldova* din Iași, volumul retrospectiv *Synopsis*, în colecția „Opera omnia”, seria *Publicistică și eseu contemporan* (coordonată de Cassian Maria Spiridon), în cadrul unui proiect susținut de Universitatea „Petre Andrei” din Iași.

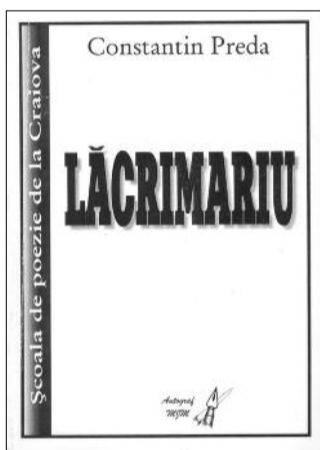
Antologia de autor se deschide cu un eseu despre poezia lui Vasile Voiculescu, de la a cărui moarte se împlinesc anul acesta 50 de ani. Partea a doua cuprinde un studiu argumentat despre *Magical în proza lui V. Voiculescu*. Ultima parte reunește unsprezece studii despre scriitori de anvergură ai literaturii române trecuți, fatalmente, în neființă. Secțiunea *Profiluri contemporane* începe cu o vedere sinoptică asupra operei lui Ion D. Sârbu și se încheie cu profilul poetului Cezar Baltag care, întâmplător sau nu, a făcut

liceul la Pitești. Este comentată, de asemenea, opera poezilor Leonid Dimov, Petre Stoica și Florin Mugur, a prozatorilor Marin Preda, Constantin Țoiu, Mircea Horia Simionescu și a criticilor și eseistilor Cornel Regman, Mircea Zăciu și Octavian Paler.

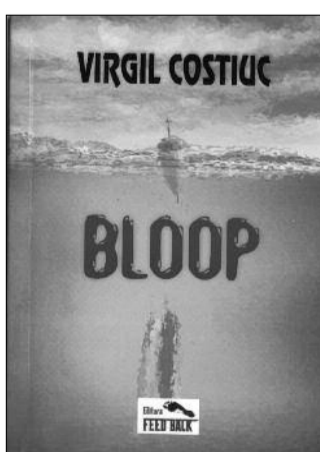
Carte nouă

Constantin Preda – *Lăcrimariu* (Autograf MJM)

Constantin Preda a apărut în poezia românească în anii '80 ca o adevărată vedetă, susținut și laudat peste toate de Fănuș Neagu, Adrian Păunescu, Gheorghe Tomozei, Alex Ștefănescu etc. Și nu întâmplător. Constantin Preda este un poet sentimental, de-o simplitate și de-o candoare cuceritoare, ca și de-o prospețime așisderea, un pictor în cuvinte, pastelist fără pereche: „satul pare un atelaj împins de îngeri/în respirația de argint a zăpezii” sau: „înserarea-și trage părul prin uluci” sau: „ningea/și aerul parcă era o nuntă/pe atunci nu erau înserări și casele se desprindeau/singure de pământ și pluteau”... Poetul lasă impresia că se află permanent în stare de grație și el o știe și se alintă: „retras în sudul meu patriarhal/din tragica boemă/în freamăt liric n-am rival/port iatagan cu flori și stemă//.../retras în sudul meu patriarhal/public colnice la jurnal/am o telegă și un cal/din joi în paști sunt genial”. Deși aproape optzecist ca vârstă și ca apariție în poezia românească, el nu este recunoscut ca atare, nepărând apropiat ca stil de nicio direcție a vestitei generații, ci mai curând de Esenin: „bună seara mamă locuiesc o zodie calmă/calea lactee mi-e linie în palmă/mi-e mâna făclie și părul de grâu/am răsul limpede ca un pârâu//.../sunt macul umil și roșu compendiu/cu inima-n nourii sălbatic incendiu”.

Virgil Costiuc este un poet care își povestește viața nostalgic prin intermediul obiectelor. De la *Mantaua* lui Gogol ajungem iată la *Șuba* lui Costiuc: „Am găsit-o în podul casei/prin mormanul de vechituri/mâncată de molii/mirosind a mucegai/decolorată de soare și roasă la mâneci/ca un greabăn de vită tăbăcită/roasă de cureaua genții de scule/cu garnituri de cauciuc...” Viața poetului și viața personajelor sale, că Virgil Costiuc are personaje, el fiind un poet (post)modern, așezând cu voios curaj sub formă de versuri adevărate narațiuni, așadar viața personajelor sale este legată mai mult sau mai puțin sentimental de obiecte: de o pălărie, de un ban mic, obiect simbolic („cel mai mic ban din lume/cu el nu se poate cumpăra nimic”, scriind „a ochi de șarpe/suprapus peste cochilia unui melc”), o găleată „ca un izvor de viață”, o mască, un cuptor al prieteniei și al poeziei, o elice de lemn, o lanternă, în fine, o piatră de râu ca o moștenire menită să-i ofere poetului un ritual cotidian: „Toată averea mea e o piatră de râu/neagră la culoare, rotundă/găsită pe ramboul căii ferate/de atunci sunt captivul unui ritual/stăpân peste dimineți/paznic de far al

plajelor umezite de valuri/șlefuit o lamă de cuțit...” Dar, ca-ntr-un adevărat volum de poezie în care epicul are un rol important, găsim și portrete memorabile cum e cel al domnișoarei doctor, „bătrâna domnișoară doctor/(care) se visa cu fiecare bolnav/făcând dragoste...” Dar, în general, sentimente, stări de spirit, meditații asupra vieții și morții – toate sunt exprimate de poet prin intermediul unor obiecte cu valoare simbolică sau sentimentală. Și nu e puțin lucru. Contelev Tolstoi spunea că „piatra nu poate să devină dăunătoare, nu poate să devină nici măcar nefolositoare”. Omul însă „poate fi dăunător, poate fi nefolositor...” (DAD)

Cuvântul și tăcerea

Cuvântului îi trebuie tăcerea și tăcerii îi este necesar cuvântul. Există o știință a fiecăruia, se învață în timp, ambele sunt benefice în interrelaționarea lor, cine știe ce și când să vorbească, va alege tăcerea în momentele când aceasta este cea potrivită. Dacă la început a fost cuvântul, cum spun filozofii/poezii/teologii, înseamnă că el a avut și are virtuți demiurgice, este sâmbure al divinității lăsate pe pământ, elixirul vieții. Cuvântul a făcut lumina, are harul întemeierii, provoacă ontologia cu puteri magice, dă floare și sens golului/nimicului/deșertăciunii. Cuvântul este energie pură, infinită, zidește înăuntru și în afară. Lui îi trebuie toată libertatea gândului ca să se justifice neconstrâns.

Cuvintele atrag realul, spunea Nichita Stănescu, nasc idei și, ceea ce este de asemenea important, nu sunt proprietatea nimănui. Au rol discret și sigur în cunoaștere, au o misiune constantă în creație. Psihologii spun că așteptările se nasc în tăcere, dar la celălalt ajungem mai repede prin cuvinte.

Cuvântul este un material inepuizabil pe care îl reluăm, îl asociem, îl îmbinăm în mod creativ/personal, îl cenzurăm, îl păstrăm și îl folosim când trebuie ca pe un aliat de nădejde. Cuvântul este călăuză cunoașterii. Cu el și prin el înțelegem, apărăm, acuzăm, rănim, alinăm și visăm. Este consilierul minții și al inimii omenestii. Cuvintele sunt vii, cresc și ne urmează cu stăruință oriunde, ne ajută să ne formăm, să ne (re)găsim. *Să devii ceea ce ești*, spune o vorbă înțeleaptă, făcând aluzie la o luptă spirituală în care cuvintele sunt armura noastră. Ele (ne) conferă un soi de rezistență, imunizează, regenerează, cu cât le învățăm mai repede și mai ușor rostul, cu atât le asimilăm și le punem mai ușor în slujba idealurilor noastre. Dacă știm să le dezlegăm menirea și înțelepciunea, ne întorc menire și înțelepciune. Folosite cu știință, aduc liniște și rost. Fără cuvânt ar rămâne stocate/neexprimate atâtea emoții, sentimentele și trăirile din noi. Cuvintele de care ne înconjurăm sunt oglinda sufletului, în vibrația lor diseminează spiritualitatea noastră, ecoul lor este efectul unor cauze care ne-au pus în mișcare. Cuvintele fac dinamica vieții, ele sunt un conductor fidel al dorințelor, al intențiilor, al gândurilor individuale de zi cu zi. Parafrazând o învățătură a Sfântului Vasile cel Mare, apa unui izvor ne arată cum e izvorul însuși, matca lui - tot astfel cuvintele pe care le folosim arată celorlalți cum e mintea noastră. Această energie permanent fertilă are efect de *bumerang*: dacă trimitem în lume cuvintele cu un scop nobil, se întorc la noi generoase, pozitive – dacă le trimitem în slujba răului (sub multiplele lui forme), se întorc la noi în nenumărate forme distrugătoare. Cuvântul creează și/sau distruge. Bivalența menirii lui este prezentă dintotdeauna. Lângă sâmburele vrăjtit, insondabil și inefabil din alcătuirea cuvântului, coexistă o putere nefastă, de vrajă/blestem/forță silențios-distructivă. Dar acest demonism potențează el însuși sacrul din cuvânt, puterea benefic-întemeietoare, arta binelui pentru care a fost inventat. Cuvântul însă, spunea memorabil Lucian Blaga, este o *rană a tăcerii*. Pentru că ea a fost înainte de toate și ea va fi cea din urmă. Nișa prin care curge cuvântul echivalează de fapt cu existența noastră, este creația lumii, ontologia însăși. Virtuțile tăcerii sunt multiple. Se spune că înțelegerea vine mai ușor dacă nu trebuie să se strecoare prin săgețile ascuțite ale cuvintelor. De multe ori alegem tăcerea ca pe o platoșă veche, norocoasă, care ne ferește de capcanele țesute din cuvinte. Se face utilă în contexte problematice, sensibile, de multe ori e *atitudine*, ca și cuvântul. Tăcerea liniștește/păzește/ curăță/vindecă/păstrează și mai ales nu trădează. E ca un sanctuar al înțelepciunii, poate fi sfidătoare, grăitoare, disprețuitoare, ironică și nu degeaba se spune din bătrâni că *e ca mierea sau că e de aur*. Își poate lua alți adjuvanți prin care să *rostească*, refuzând să se folosească de cuvinte. Cuvântul păcătuiește mai ușor, minte și înșală, uită și părește. S-ar putea spune că tăcerea este mai virtuoză, *are etică* și se înțelege mai bine cu morala. Uneori se propagă singură, crede poetul Samuel Johnson, și-e greu s-o întrerupi dacă o lași să (te) stăpânească mai mult timp, iar argumentarea ei se naște *din propria cenușă*, ca pasarea Phoenix. Tăcerea pare o disciplină japoneză pe care o învățăm cu greu, unii nereușind deloc acest lucru, spre deosebire de limbaj pe care copilul îl învață în câțiva ani. Postmodernitatea a tensionat relația de toleranță între cuvânt și tăcere. Potrivit lui Pedro Calderon de la Barca tăcerea poate lovi cu pietre. Ea rabdă, fierbe, îl inspiră mai degrabă pe *homo communicans* din prezent, îl motivează. Vorbind despre un studiu antropologic al diferitelor manifestări ale tăcerii (scris de David Le Breton, *Despre Tăcere*, editura All, 2001), Roxana Racaru spunea că *fără să ne dăm seama ținem cont de legi ale tăcerii în conversațiile cele mai uzuale, ne mișcăm în instituții ale tăcerii (biblioteci, lăcașuri de cult, teatre și săli de concert), o folosim ca reculegere sau o simțim ca angoasantă și o acoperim cu zgomote, percepem mușenia lumii, o comercializăm ca pe o valoare pe cale de dispariție. (...) În jurul tăcerii se grupează sensuri ale religiilor și căutări ale misticilor, ea este în același timp spațiul benefic al concentrării, al căutării, al regăsirii, dar și al neputinței omului în fața durerii, a morții, a absenței, imposibilitatea formării unui sens. Trebuie cultivată sau exorcizată, trebuie să ne-o ajustăm mereu la măsura noastră, pentru că tăcerea are mereu ultimul cuvânt.*

Cuvântul creează și/sau distruge. Bivalența menirii lui este prezentă dintotdeauna. Lângă sâmburele vrăjtit, insondabil și inefabil din alcătuirea cuvântului, coexistă o putere nefastă, de vrajă/blestem/forță silențios-distructivă. Dar acest demonism potențează el însuși sacrul din cuvânt, puterea benefic-întemeietoare, arta binelui pentru care a fost inventat.

Aurel Sibiceanu

Glorioșii ani ai ratării

Pe Ion Popa l-a dăruit Dumnezeu cu 4 copii – 3 fete și un băiat, Mădălin Popa pre numele său, cel care a absolvit Institutul de Marină și care mării i-a preferat ziaristica! Cu Mădălin și cu tatăl său am lucrat în două redacții. A fost timpul cel mai suprarealist pe care l-am trăit!

Sunt aproape de finele primului volum de amintiri și încă nu am scris despre profesorul de limba rusă Ion Popa, azi în etate de 63 de ani și unul dintre cei mai activi și chisnovați (sic!) boemi piteșteni. Îi spuneam cu toții Popicu, ori Popa de la Bascov, după locul în care s-a născut, a trăit și încă trăiește. Nu mai știu cu precizie când ne-am cunoscut, asta pentru că viața ne-a ținut atâta de mult împreună încât am impresia, uneori, că am și copilărit cu el. Posibil să fi fost prin 1974. Omul are o istorie personală și publică foarte bogată. A fost coleg de facultate cu poetul Ion Popa Argeșeanu, cu Mihai Goleșcu, directorul cotidianului „Argeșul”, și alții inși celebri. Popicu a făcut în viața lui de toate: a jucat teatru, a montat piese de teatru, pentru copii, tineret și oameni maturi, a pregătit adolescenți ca să susțină examene de admitere la institutul de artă dramatică, printre aceștia numărându-se și actrița fără de astâmpăr Adriana Trandafir. Cititor profesionist, cu simțul valorii, cunoscător al literaturii ruse ca nimeni altul de prin partea locului, Popicu nu s-a putut ține departe nici de scris, întărind cu asupra de măsură spusa lui Caragiale: „Românul care știe a ceti, cu mare greutate se poate opri și să nu scrie”. A scris cu talent și fin simț al observației, a scris de toate: poezie, teatru, schițe, nuvele, pamflete, epigrame, memorialistică, și tare „mătem” că acum „clocește” vreun roman, musai necruțător stilistic și satiric.

Mic de statură, dar necomplexat de acest fapt, blond și cu ochii albaștri, parcă descins dintr-un crâng de mesteceni rățâcit în stepă, Popicu atrăgea repede simpatia celor din preajmă. Ca mai toți boemii, amicul nostru blond avea tot timpul o poveste la îndemână, numai că poveștile sale erau cu totul surprinzătoare, aveau tușe satirice, suprarealiste, chagalliene și diferite de la o spunere la alta. Portretele sale literare erau devastatoare. A intra în colimatorul lui era egal cu un adevărat deces civic pasager și multă vreme nu te spăla nici apa Iordanului de lătura stelară, trebuia să taci și să îți ochii în ceașca cu cafea, ori în paharul cu albitură rusească, zile în șir. Popicu a montat piese de teatru, monologuri și satire, în vestitele competiții ale „Cântării României”, chestie pe care nu o tăgăduiește și are și de ce! Aproape toate producțiile sale de scenă ridiculizau tarele regimului comunist și de fiecare dată era tăvălit în ședințele partidului de tristă amintire. Cu toate astea, în mod miraculos, Popicu era admis în continuare pe scene. Odată l-am și întrebat cum de este cu puțință așa ceva? „Știi, dragă, mi-a zis, m-am prins că Partidul ăsta este ca o nevăstă din mahala, căreia dacă nu-i cârpești vreo două palme, înainte de a o regula, nu are orgasm! Așa se face că Partidu’ se topește după priapismul meu artistic și manierele lui erotice”. Culmea sa de regizor și actor a fost atinsă atunci când i s-a admis să plece într-un turneu prin Franța și Belgia, de unde s-a întors (chestie pentru care l-am tachinat ani în șir), aureolat și mefistofelic. Curios lucru este că noi, amicii săi, nu ne-am (și l-am) întrebat niciodată cum de i s-a permis să treacă granițele lagărului socialist, dacă va fi făcut vreo servitute pentru a respira aerul capitalismului aflat în putrefacție, după cum ni se spunea adesea, spre a ne înspăimânta! La întoarcerea din cele străinătăți avea un fel de îngâmfare fabricată, nu mai făcea peche bună decât cu Juju Ionesco, actorul nostru drag, cel care avusese fericirea să joace pe o scenă din Varșovia și apoi să dispară trei zile cu marele Zbigniew Cybulski, înțelegându-se în rusește și în votcă! Tărășenia se petrecuse cu

POPICU (De la Bascov !)

puțin înainte ca actorul polonez să cadă sub roțile trenului în care, culmea, călătorea și vechea lui prietenă, actrița Marlene Dietrich. Cei doi, Popicu și Juju, stăteau mai răzniți de noi, vorbeau mai mult în șoaptă, cu un aer misterios și ne priveau cu rezervă simulată. Ne-a trebuit ceva vreme până ne-am dat seama că, de fapt, cei doi se amuzau pe seama noastră! Un spectacol cu adevărat fastuos se înfiripa când se întâlneau la aceeași masă: Popicu, Juju, Gicu Cârstea, Ion Clopoșel, zis Cloș, și Cristi Tutză. Mai înainte numiții, după ce se magnetizau cu te miri ce rusoaică de 40 de grade, poșteau să ecranizeze virtual un roman, o nuvelă, ceva acolo, de mare calitate artistică. Începeau disputele! Cărui actor să-i atribuie cutare rol, cum să fie jucată scena cutare, ce recuzită, decor, etc să fie în camera unde urma să se joace o dramă! Ideile numiților erau variate și trăsnete, temperatura discuțiilor creștea amețitor, cei de la mesele vecine, auzind rostindu-se numele: Marin Moraru, Dinică, Ștefan Iordache, Gina Patrichi, etc., priveau mirați spre ușa restaurantului ori cafenelei și parcă se așteptau ca pomeniții să apară, își reglau chiar ținuta, într-atâta erau fantasmagoricii boemi de convingători! Pe Ion Popa l-a dăruit Dumnezeu cu 4 copii – 3 fete și un băiat, Mădălin Popa pre numele său, cel care a absolvit Institutul de Marină și care mării i-a preferat ziaristica! Cu Mădălin și cu tatăl său am lucrat în două redacții. A fost timpul cel mai suprarealist pe care l-am trăit! Prima întâlnire a noastră a fost în redacția săptămânalului „In-Amicii”, în 1995, unde ni s-au alăturat doctorul Ion Ilie, talentat în pamflet, și regretatul gazetar Valerică Dumitrescu. Publicația aparținea unui amic de-al nostru, Marin Constantin, om politic în vremea aceea și cu ceva afaceri cinstite, fapt pentru care le-a și încheiat, ca să evite întâlnirea înfricoșătoare cu sapa de lemn! Ședințele noastre de redacție aveau loc într-un separeu al restaurantului patronului și erau aidoma conciliilor de la Niceea – aer cucernic, chinovie mintală și monosilabie logoreică; asta până când apărea Nea Marin, patronu’, care observa repede lipsa chefului de muncă. Acesta surădea în barbă, chema ospătarul și ne umplea masa cu felurite sticle. Începea emulația, se făcea planul de bătaie, se clădeau strategii editoriale. Apariția primului exemplar al publicației îi dădea fiori patronului. Puțini au fost aceia care au scăpat de pana noastră, care nu au râs și au plâns în același timp, după ce s-au regăsit în pagini! Popicu semna cu pseudonimul Ion Popa Neargeșeanu, un fel de replică la numele cunoscutului poet Ion Popa Argeșeanu și, printre altele, a pus la cale nenumărate farse. Cea mai grozavă a fost aceea jucată chiar primarului Tudor Pendiuc. La ideea lui Popicu am axat o jumătate de număr al publicației pe carențele conjuncturale ale primăriei și ale primarului. Materialele erau scrise umoristic, cu nerv, iar caricaturile lui Liviu Răpișeanu erau superbe. În caseta redacției, la Redactor-șef onorific l-am trecut chiar pe dl. Pendiuc! După ce numărul a ieșit din tipografie, Popicu nostru a chemat 4 studenți, două fete și doi băieți, le-a dat ceva parale i-a instruit pentru ce vor facea și i-a trimis la primar cu mai multe exemplare ale publicației. Aceștia s-au dat drept reprezentanți ai Universității, care vor merge în audiență pentru a-i mulțumi primarului pentru condițiile deosebite din cămin! Vorbă să fie, că în realitate,

condițiile erau cam precare! Primarul i-a primit cu bucurie pe tineri iar aceștia nu conțineau cu mulțumirile. Știind că situația din cămin nu se remediase, Dl Pendiuc a devenit mai rezervat, apoi a crezut că măsurile luate de dânsul au fost deja aplicate și a fost iar cuprins de bucurie! La plecare, le-a dat studenților agende și pixuri, la rândul-le, aceștia i-au dat exemplarele publicației noastre, spunându-i: „Uitați, v-am adus săptămânalul „In-Amicii”, unde sunteți desemnat Redactor - Șef onorific!” După care au plecat în pripă, pentru că așa primiseră

Ion Popa și Adriana Trandafir

indicația de la Popicu. Rămas singur, probabil bucurios, primarul a răsfoit gazeta. Nu știu ce ochi va fi făcut când a văzut că îi erau dedicate 10 pagini de pamflet, satiră, caricaturi și epigrame!

Am intuit, însă, după ce patronul gazetei ne-a chemat în ședință de urgență! A început cam așa: „Mă, nebunilor, ne-a întrebat, cum mai dau eu ochii cu primarul?” Popicu, luând o mină de neștiutor, întreabă ușor mefistofelic: „Da’ ce s-a întâmplat, Nene Marine?” Patronul a deschis un exemplar, și a început să facă revista presei: „Păi, uite, Nene Popa, uite ce avem aici: primarul redactor-șef onorific, ceea ce nu e rău. Caricatura primarului, primarul a făcut, primarul a dres, primarul nu a făcut, primarul nu a dres, și tot așa, 10 pagini! Crezi, dumneata, Nene Popa de la Bascov, domnule profesor, că după una ca asta mai pot da ochii cu Pendiuc mai devreme de un an???” Calm, Popicu îi zice patronului: „Fă-mi și mie legătura la primărie, eu am strâmbat-o, eu o îndrept!” Nea Marin, care avea mintea tot cam ca a noastră, formează numărul și pune aparatul pe interfon, să auzim discuția cu toții. Popicu vorbește cu secretara, cere cu primarul și numai ce-l auzim vorbindu-i acestuia galeș: „Aloooo, domnu’ primar? Vă salut cu tot respectul! Sunt profesorul Ion Popa și am trimis la dumneavoastră o delegație de studenți. Da, dle profesor, au venit și le-am spus că se va remedia totul, că vor fi condiții bune în cămin. Mulțumim frumos, dle primar, știam eu că un primar îl înțelege pe alt primar! Stați așa, zice dl Pendiuc, nu sunteți... profesor? Ba da, dar am fost și eu primar, la Bascov... Aaaaa, sunteți umoristul!!! Mi-ați făcut-o, dle profesor, sunteți tari, am să vă trimit un cadou la redacție!” Au mai urmat gratulări și politețuri, etc. Da, prietenul nostru Popicu fusese și primar de Bascov, imediat după 1989. Era în vremea când se împroprietăreau țărani cu 5000 de metri pătrați și amicul nostru măsura pământul cu capra de lemn, de ziceai că este un fel de Dumnezeu local, care împarte uscatul... Despre asta și altele vom scrie altădată!

Cronica literară

Mihai Stan, un outsider al autobiograficiei

În ultimii zece, cincisprezece ani au apărut câteva lucrări, foarte serioase, privind repercusiunile fenomenului totalitarist în literatura română, de natură, mi-am imaginat, nu numai de a analiza și spune, în sfârșit, adevărul despre dogmele în materie ale epocii comuniste, dar și de a tăia avântul unor incorigibili nostalgici sau chiar a descuraja pe toți cei care își mai închipuie că pot schimba semnul și denatura încă mult timp acest adevăr prin proliferarea neîngrădită a unor mărturii sau autoficțiuni mincinoase. Am în vedere, printre altele, desigur, în primul rând, ampla serie de radiografii (6 volume), inaugurată în 1994 de Ana Selejan cu *Literatura în totalitarism*, urmată în 2011 de *Adevăr și mistificare în jurnale și memorii apărute după 1989*, dar și *Literatura între revoluție și reacțiune* de Sanda Cordoș (1999) sau *Literatura română sub comunism – Poezia, 2002; Proza, 2003* de Eugen Negrici. Lăudând într-un articol găzduit chiar de această periodic seriozitatea cercetării subsumate temei enunțate încă din titlul cărții doamnei Selejan (*Adevăr și mistificare în jurnale și memorii apărute după 1989*), îmi permiteam să am și unele rezerve privind, de pildă, reprezentativitatea materialului selecționat de domnia sa, întrebându-mă la un moment dat ce va fi împiedicat-o pe exegetă să lase la o parte (dincolo de autoinstituțitului criteriu cronologic) opera unor diariști și memorialiști precum Costache Olăreanu, Mircea Horia Simionescu sau Radu Petrescu, ca să mă refer numai la "târgovișteni", autori și ei de "opere" memorialistice publicate în perioada respectivă, și asta în condițiile în care este bine cunoscut faptul că fiecare în parte – mai puțin Radu Petrescu, ale cărui jurnale (unele publicate integral după 1989) au constituit chiar "o formă de rezistență" împotriva regimului comunist -, și-a "ficcionalizat", ca să zic așa, masiv și cătuși de puțin gratuit, în aceste opere, autobiografia. Referindu-mă la Mircea Horia Simionescu, subliniam încă o dată faptul că "re-scrierea" sau "rastofilarea" jurnalelor și ultimelor sale mărturii sau "convorbiri" cu diverse persoane lipsite în genere de credibilitate morală ține la domnia sa de o atitudine abnormală devenită cu timpul manieră scripturistică de derobare, sub diverse tacticării, a compromisiurilor politice făcute în perioada debutului și afirmării scriitoricești (redactor la "Scântea", fost secretar și șef de birou în C.C al P.C.R. al lui Dumitru Popescu Dumnezeu, se pare că, prin intermediul lui Eugen Barbu, satrapul comunist l-a ajutat să debuteze nu numai revuistic, dar și editorial), precum tot atât de bine poate fi și "expresia" ancilară a încercării de a escamota și răstălmăci peste timp o constantă și peremptorie atitudine ideologică duplicitară, altminteri bineștiută. La momentul parcurgerii studiului Anei Selejan dedicat mărturiilor autobiografice mistificatoare ale celor zece corifei ai literaturii realist-socialiste (Miron Radu Paraschivescu, Ovid S. Crohmălniceanu, Petru Dumitriu, Mihai Beniuc, Nina Cassian ș.a.) care, mai abrupt ori mai subtil, încearcă să arunce în jurnalele și amintirile de ultimă oră vina morală a unei epoci în care s-au aflat la putere mereu în altă parte, mărturisesc că nu cunoșteam conținutul celor două autoficțiuni ale outsiderului Mihai Stan (*Paradis*, 2004 și *Ieșirea din Paradis*, 2007), prima recomandată într-o "prefață" de maestrul M.H.S., el însuși văzut de un Paul Goma drept un agent de influență al supremului ideolog al partidului communist, l-am numit pe Dumitru Popescu Dumnezeu. În mod vădit, sintonând cu așa-zisele memorii post-comuniste ale unor activiști de tot mărunt sau mai răsăriți, precum un Silviu Brucan, de exemplu, prin care cu toții se dau băieți buni și se străduie să cadă în picioare, ca și aceste povești post-decembriste, aveam să mă conving, *Paradis. Ieșirea din Paradis* nu sunt decât niște încercări de delabrare și denaturare a spiritului unor evenimente tragice petrecute în viața individului și societății în comunism, evenimente menite, printr-un trudnic proces de subevaluare și paramnezie, fabricat în serie, să diminueze și să ascundă, într-un verbaj

abundent, cumplită dramă trăită în acea epocă de tristă amintire de marea majoritate a românilor și, în special, de intelectuali. Glosând pe marginea acestor texte și încercând să cântăresc presupusa lor valoare literară, personal, nu fac decât să răspund implicit uneia din întrebările puse de Ana Selejan în studiul pomenit, și anume, - reproduc din memorie, - în ce măsură jurnalele, amintirile sau autoficțiunile scrise de nostalgicii comuniști după 1989 sunt mai curând fumigene (care rămân în bibliotecă pentru credulii și neștiutorii posterității), menite, prin bagatelizare și împingere în derizoriu, să minimalizeze gravitatea unor fapte, în virtutea dictonului marxist: să ne despărțim de trecut zâmbind și iertând?

Voi proceda în consecință și voi numi provizoriu pentru cititor, în continuare, conținutul celor două cărți semnate de Mihai Stan nu încă amintiri mistificatoare, ci *amintiri plâsmuite*, în bună măsură, false adică, de pură fabulație, urmând în acest sens chiar o catalogare a naratorului-personaj făcută în una din multele, alambicatele și confuzele dezvoltări metatextuale pe care le exhibă textul. "Se întrebă curios dacă aceste amintiri refulate ce apăreau din ce în ce mai frecvent în ultima vreme, de când făcuse pactul cu diavolul, cum zicea el, adică atunci când semnase prima notă pentru căpitanul Predoi, sunt reale sau plâsmuite. Citise el undeva că, în timp, amintirile se modifică – se omit acele detalii brutale, traumatizante care sunt pur și simplu uitate, iar în locul lor insul pune altele, de cele mai multe ori pură fabulație". E momentul, încheind citatul, să fac observația că, instituind cum necum o confuzie de schizoidie empatică între personaj, narator și autor, Mihai Stan desfințează orice barieră dintre aceste instanțe, lăsând gândurile și cuvintele să migreze în voie de la una la alta, fără nicio indicație perifrastică sau de altă natură. În acest fel, e greu de decis a cui e vocea celui care spune eu în textul narativ, motiv pentru care, mai abitur, fără marcă onomastică proprie, acest eu (să-i spunem cu larghețe *diegetic*) poate fi atribuit, până la un punct, absolut oricui...

Primele 19 capitole din *Paradis* rememorează fragmentar și fragmentat, prin această voce indistinctă, copilăria, anii de formare profesională și maturitatea unui ins din Delureni (probabil Găești) ajuns prin protecția unui înalt ofițer din securitate profesor de istorie suplinitor la Centrul de Reeducare a Minorilor din aceeași localitate, instituție (*id. est* școală de corecție) aflată în subordinea Direcției Generale a Penitenciarelor și a Coloniilor de Muncă. Alegând maniacal, prin abstragere din realitatea imediată, să bântuie cu mintea și să retrăiască, uneori, până la amănunt, o perioadă de viață întinsă pe circa 20 de ani, și asta în timpul totuși limitat al unei imprevizibile ședințe de alegeri UTC (!!!), în care, culmea, anti-eroul din *Paradis* devine (sau este ales) și conducător al numitei organizații comuniste de tineret-cadre din cadrul școlii de corecție respective, M. Stan nu-și pune nici o clipă problema conformității fie și formale a unui atare demers scriitoricesc, ca să nu mai vorbesc că întreg desenul diegetic, de un monstrous grotesc involuntar, prin faptul că amestecă totul claie peste grămadă, cum se nimerește, suferă de o crasă lipsă de judecată artistică, bun simț, tact, o elementară și chibzuită bună măsură, elemente specifice oricărei proze care se respectă. Dar ce ne spune totuși din punct de vedere evenimential galimatiasul expunerii memorialistice, cât de reală, cât de contrafăcută? În rezumat, că protagonistul, fiu de fost deținut politic deportat la canal și nepot de primar țărănist, a întâmpinat toată viața sub comuniști tot felul de opreliști în făurirea responsabilă a destinului. Altminteri, că a avut probleme în liceu cu intrarea în UTC, probleme de dosar la admiterea în Facultatea de Litere și Filosofie, probleme în Școala Tehnică de Petrochimie (de unde e eliminat), probleme în armată (repartizat la o unitate disciplinară în munți, devine, prin fals, UTC-ist, apoi i se permite fără alte fasoane să dea examen de admitere la Facultatea de Istorie din București!). Probleme, în sfârșit, cu repartitia (unde

nu se prezintă), probleme cu o notă informativă falsă cu care este șantajat de Securitate și obligat să devină informator, sau, mă rog, cum se va dovedi mai apoi, agent de partid.

Trecând peste sumedenia de amănunte pletorice, caracteristice acestei scrieri (a arăta tot ce știi caracterizează mai degrabă psihologia fanfaronului decât a artistului!), din ultimile cinci capitole ale *Paradisului*, "concepute de astă dată sub o pidosnică formă retrospectiv-evocativă (!?), aflăm că protagonistul lui Stan (devenit între timp, cum altfel? membru al partidului comunist) locuiește acum *bine merci* în capitala județului de unde câteva zile pe săptămână face naveta la Școala Generală Nr. 1 Pestedeal (Picior de Munte?); cu doi copii, insul pare așadar perfect integrat sistemului politic comunist în care, dacă nu a ajuns încă să facă parte din prima linie a burgheziei proletare, nu s-ar putea spune că, vajnic tovarăș de drum și abil oportunist, nu se descurcă. Cu un conformism didactic și cetățenesc exemplar, *tovarășu'* nu refuză absolut nicio sarcină de partid: astfel, printre atâtea, la un moment dat, acceptă bucuros să facă parte din comisia de numărare și validare a voturilor, calitate în care, deși observă nenumărate nereguli, luând poziția mutului, preferă "inconștient" să devină copârtaș la fraudă. Preferând tăcerea, "profesorul" adoptă în cunoștință de cauză, din interiorul sistemului, mai curând o filozofie pragmatică, specifică tuturor acelora care, nepăstrând pentru ei nicio independență de mișcare, s-au dat cu regimul și s-au vândut lui pe trei parale. "...apelând la câțiva foști elevi care, orientați, lucrau în comerțul socialist, spre exemplu, el făcuse rost pentru cei doi băieți ai lui de 2 kg de portocale, niște ciocolățele, napolitane și bomboane de ciocolată învelite în poleială, din cele numite de pom. Așa că de 6 decembrie (1989, n.n.), Sfântul Nicolae, (...) reușise să le pună ceva în încălzări. Avea o promisiune de brad de la Zegheru, un coleg de navetă, care, contabil la ocolul silvic din Delureni, locuia, ca și el, în capitala județului". Din această postură, securizantă la ambele capete, de oportunist pe dos, insul va privi perfect deconectat revoluția la televizor, pentru ca mai târziu, cu iertarea în suflet, să-și permită, la plimbare în parc, împreună cu bătrânul Costandache, fostul prim-secretar al județului, să contemple transportat zbenugiala celor două fete devenite prietene, respectiv nepoțica fostului ștab comunist, și propria copilă. *Fine del primo tempo* apoteotic!

"Scrise", conform unei prime declarații inserate în text, pentru nepoțica Diana - un fel de *Darie*, nu? -, pe măsura depănării tuturor acestor "expuneri/explicații", complet amendabile și neinteresante (conform etichetării marginale a maestrului M.H.S.), lovit de o mitomanie înfiorătoare, asemeni tuturor țuțarilor care gravitează în jurul școlilor sau saloanelor literare, personajul lui Stan găsește cu cale, după ce trece "zavera", că vrea să lase isprava ori neprețuitele sale *exerciții* (klavierübungen, nu?) "viitorilor istorici", ca "elemente din care să se închege imaginea unei epoci zbuciumate". Intenție laudabilă, în principiu, la urma urmei, dacă, la o analiză mai atentă pe text nu s-ar dovedi, atât artistic cât și științific, un adevărat fiasco. Fără să intru în amănunte, "expunerea" sub forma unor amintiri evident fragmentare, cărpite, înșelătoare, induse, re-scrise ori chiar plâsmuite, dacă nu de-a dreptul mistificate de personajul-narator al lui M. Stan – tehnică de contextualizare menită a relativiza totul, de la bine și rău, frumos și sordid la vinovăție și lașitate - nu pot avea în nicio situație valoare de adevăr, oricâte discuții s-ar mai putea face pe ideea potrivit căreia *arta ar fi minciuna care nu minte*. Creând confuze sau false contexte socio-profesionale și ideologice care să-i salveze protagonistul, Stan nu face din el decât o fantoșă într-un teatru ieftin. Pentru că, până la urmă, dincolo de anvergura intelectuală mai mult decât modestă a personajului, prețuit în mediile prin care trece mai ales grație prostiei altora decât prin propriile calități, dincolo, asemeni, de

(continuare în pag. 23)

...Mihai Stan desfințează orice barieră dintre aceste instanțe, lăsând gândurile și cuvintele să migreze în voie de la una la alta, fără nicio indicație perifrastică sau de altă natură. În acest fel, e greu de decis a cui e vocea celui care spune eu în textul narativ, motiv pentru care, mai abitur, fără marcă onomastică proprie, acest eu (să-i spunem cu larghețe diegetic) poate fi atribuit, până la un punct, absolut oricui....

Mihai Stan, *Paradis. Ieșirea din Paradis*, Editura Bibliotheca, 2012

Mariana Șenilă-Vasiliiu

Baalbek sau sfârșitul prejudecăților

“Intimitatea în monumental și umanul în măreție sunt însușirile de seamă ale întregului Orient.”

G.M. Cantacuzino

Și a fost seară, și a fost dimineață, ziua a cincea a călătoriei. În programul zilei, ansamblul de la Baalbek. Trebuie să mărturisesc însă că, de teamă de a nu plictisi, am sărit peste unele lucruri pe care le-am văzut, fie pentru că ele ar fi însemnat o repetiție, fie că au fost ratate, fie că, prea noi, nu aduceau nimic interesant. Beirutul a fost o țintă ratată, cu excepția bisericii “Sf. Gheorghe” și a săpăturilor arheologice în curs din apropierea ei n-am văzut mai nimic din ce era important. Ce nu voi putea însă uita vreodată e imaginea zidurilor ciuruite de rafalele de mitralieră în timpul războiului civil dintre 1975 și 1990. Blestemul lui Cain s-a prăbușit atunci asupra capitalei libaneze; Perla Orientului, cum i se mai spunea Beirutului, devenise un iad. Sfertului de secol de prosperitate ce urmasse declarării independenței Libanului i-a pus capăt nu vreun atac extern, ci războiul fratricid dintre creștini și musulmani. Cu toții uitaseră de Dumnezeu și de dureroasa istorie trăită în comun de la cucerirea arabă până în 1975. Singurul dialog dintre cele două comunități era cel al rafalelor de mitralieră ce se încrucișau în aer. Atâta venin și ură, atâta furie autodestructivă Libanul nu mai cunoscuse niciodată. În cartierul în care am nimerit din întâmplare, nu era niciun zid intact, totul era făcut ciur de gloanțe. Cum conflictul părea să nu aibă nicio rezolvare, Liga arabă, prin acordul de la Ryadh din iunie 1976, a decis să trimită în Liban forțe de descurajare arabe, mai cu seamă că între timp explodase și problema palestiniană. Problema refugiaților palestinieni de pe teritoriul libanez, acutizată de conflictul dintre OLP și statul Israel, devenise o bombă pe cale de a exploda în orice moment. Mandatul trimerii forțelor de descurajare i-a revenit în cea mai mare parte Siriei, care a intervenit cu 30.000 de soldați în teatrul de război. Din păcate, după încheierea conflictului intern în 1990, prezența siriană pe teritoriul Libanului a însemnat un amestec în politica internă și, cu toate că armata siriană a fost retrasă

de tabără și, mărturisesc drept, vederea ei mi-a creat o stare de disconfort. Pe o suprafață drastic delimitată, se înghesuiau unul în altul puzderie de corturi militare aliniate geometric. Cum se poate trăi în astfel de condiții, e o întrebare la care n-am găsit niciun răspuns. Dar aceasta era doar una dintre taberele de refugiați, pe teritoriul libanez existând încă multe altele. În total, se apreciază că în Liban ar fi în jur de 400.000-600.000 de refugiați palestinieni, ceea ce raportat la populația țării, estimată la aproximativ patru milioane de locuitori, înseamnă măcar 10 % în plus. Și situația asta critică nu pare, deocamdată, să aibă o soluție.

Lângă Tripoli am vizitat castelul cruciat Sanjil. El datează din timpul primei cruciade (1097-1118), iar constructorul ei a fost Raymond al IV-lea de Saint Gilles, contele de Toulouse. Nereușind după trei ani de asalt să ia cetatea musulmană Tripoli, contele a decis să ridice în apropierea ei, la vreo patru kilometri, o fortăreață prin care să le taie musulmanilor posibilitatea de mișcare. Controlul asupra accesului în cetate nu a însemnat automat și rezolvarea conflictului cu musulmanii, contele Raymond al IV-lea de Saint Gilles murind într-o luptă cu aceștia în 1105. Abia fiul său, Bertrand, a reușit să cucerească fortăreața musulmană, drept care pe lângă titlul nobiliar de contele de Toulouse l-a adăugat și pe cel de contele de Tripoli. Istoria acestei familii e destul de întortocheată, începută cu un războinic cruciat, ea s-a încheiat cu pictorul Henri de Toulouse-Lautrec-Monfa. Doi dintre purtătorii acestui titlu nobiliar, al VI-lea și al VII-lea contele de Toulouse, au fost implicați direct în conflictul dintre papalitate și comunitatea cathară. Secta catharilor (care promova sărăcia, abstenența - erau vegetarieni -, credea în metempsihoză, împărțea lumea în două, cerul era al lui Dumnezeu, iar pământul al Diavolului și nu se pleca în fața bisericii) a sfârșit prin a-l înfuria pe papa Inocențiu al III-lea, care a pornit o campanie armată împotriva ei. În acest conflict religios-militar, conții de Toulouse au luat partea prigoniților, protejându-i. Cruciada contra catharilor, prima de acest fel pe pământ creștin, s-a sfârșit în mod tragic. Ordinul papei era fără echivoc: “Omorâți-i pe toți, Dumnezeu îi va recunoaște pe ai săi!” La Béziers, întreaga populație a fost trecută prin sabie de către armata papei. La Monsegur, rugurile nu s-au stins zile în șir. Și exemplele de cruzime fără margini ar putea continua. Înfrângerea catharilor a însemnat și pierderea comitatului occitan de către Raymond al VI-lea, numai că instinctul războinic și simțul de posesiune l-au făcut pe al VI-lea contele de Toulouse să pună mâna pe sabie și să recucerească pământurile care îi aparțineau de drept. Conflictul dintre papă și regele Louis al IX-lea cu conții de Toulouse s-a încheiat abia prin căsătoria fiicei celui de-al VII-lea contele de Toulouse cu fratele regelui, contele de Poitiers, după moartea acesteia comitatul intrând definitiv în posesiunea coroanei. Deși și-au păstrat titlul nobiliar, conții de Toulouse n-au mai jucat niciun rol important în istoria Franței, iar după Revoluția franceză el a devenit mai mult formal. Povestea conților de Toulouse a început cu năpraznicele lovituri de spadă ale lui Raymond de Saint Gilles și s-a încheiat cu măiestrele lovituri de pensulă ale lui Henri de Toulouse-Lautrec. Două lucruri perpetuează memoria primilor reprezentanți ai acestei familii vestite: castelul Sanjil/Saint Gilles de lângă Tripoli și impozanta catedrală din Albi, ridicate de ei. Nu departe de catedrală, în vechiul palat arhiepiscopal sunt găzduite în jur de șase sute de opere de artă ale artistului - picturi, desene, afișe, litografii. Nu știu câți vizitatori ai orașului mai au habar de istoria conților de Toulouse, însă cert toată lumea știe cine a fost pictorul. Faima, după câte se vede, nu ține doar de putere, ci și de artă.

N-am pomenit nimic despre castelul Mussa, o construcție eclectică din a doua jumătate a secolului XX. El poartă numele lui Mussa, fiul unui vestit constructor local, care și-a dorit un castel retro, cu aspect medieval. Muzeul merită vizitat pentru colecția sa de arme orientale vechi și pentru că, în diorame migălit alcătuite, este reconstituită viața cotidiană a populației libaneze. Și cam atât. Cât despre palatul Beit ed-Din/Beiteddin, construcție din secolul al XVIII-lea, acesta atrage prin eleganță și echilibru, prin simplitate și mixtura subtilă de elemente arabe și italiene, dar mai cu seamă prin fermecătoarele mozaicuri cu subiecte animaliere recuperate din biserica de la Djayed, anticul Porphyron. Poți admira în voie, fără opreliște și fără a fi permanent atenționat să te distanțezi, așa cum se întâmplă prin muzee, mozaicurile desăvârșite reprezentând fel de fel de animale: tauri și leopardi înfruntându-se, capre pascând placide și țapi încăierăți, urși sau găște, toate perfect caligafiate într-un material atât de puțin maleabil precum sunt bucățelele de mozaic. O parte din aceste mozaicuri sunt expuse în vechile grajduri și o parte în aer liber. În acest din urmă caz, ele fac o legătură aproape organică cu iarba peluzei și cu lumina solară care le dă strălucire. Le-am fotografiat în voie și le-am mângâiat fără opreliște, o desfătare de care nu prea ai parte prin muzee. Muzeul de la Beit ed-Din poartă numele lui Kemal Jumblat, politicianul druz care a fondat, în 1949, Partidul Socialist Progresist din Liban, al cărui continuator se dorește Baschar Al-Assad. O parte din muzeu îi este dedicată lui Kemal Jumblat, însă pentru mine genul asta de muzeu memorial chifit cu fotomontaje și fotografii, cu fel de fel de texte pe care de te-ai apuca să le citești n-ai mai reuși să vezi restul, este cel mai plicticos. Alergia mi se trage, probabil, și de la muzeele cu săli întregi dedicate luptei de clasă a lui Ceaușescu, care, trase la indigo, împânzeau toată România în perioada comunistă. Singurul lucru care mi-a reținut atenția a fost un portret de copil în manieră naivă, savuros pictat, așa cum numai maeștrii inocenței știu să o facă.

Ceea ce am apreciat în mod deosebit pe parcursul întregii mele călătorii în Siria, Liban și Iordania a fost calitatea drumurilor. Între zborul cu avionul și transportul în autocar nu era nicio diferență, atât de lin se rula pe șosele. Pe un astfel de drum am ajuns la Baalbek. Legendele și exagerările au luat-o întotdeauna înaintea imaginii propriu-zise a sitului arheologic. Se vorbește de grandomanie și gigantism, de supradimensionări care strivesc privitorul, dar foarte puțin despre frumusețea arhitecturii acestui ansamblu unic în Orientul Apropiat. În gândirea vulgară, trei sunt criteriile după care este apreciată arhitectura: vechimea, dimensiunile și performanța tehnică. Acest tip de evaluare sare în ochi chiar din lista celor șapte minuni ale lumii antice. Prin supradimensionare și performanțele tehnice, piramidele din Egipt stau pe primul loc, însă la urma-urmelor ce sunt ele altceva decât o masă imensă de piatră pusă într-o formă geometrică perfectă? Alte calități estetice ele nu au. Cum ar fi zis Gertrude Stein, o piramidă e o piramidă, e o piramidă. Și cam atât. Grădinile suspendate ale Semiramidei țin, dincolo de exotism, de performanța în amenajarea hidrotehnică, în aprovizionarea cu apă a plantelor. Altceva? Tot cam atât. Farul de la Alexandria, înalt de 33 de metri, era o construcție simplă, de patru turnuri suprapuse pe tot atâtea terase. Performanța care l-a înscris pe lista minunilor antice a ținut de ingeniozitatea sistemului de iluminat la mare distanță în largul mării, însă acest lucru ține nu de frumusețea arhitecturală, ci de performanța inginerescă.

În gândirea vulgară, trei sunt criteriile după care este apreciată arhitectura: vechimea, dimensiunile și performanța tehnică

Curtea hexagonală - detaliu

din teritoriu, imixtiunea Siriei a continuat să fie resimțită în mod negativ. Până și asasinarea prim-ministrului libanez Rafik Hariri, în 2005, a fost pusă tot în contul Siriei, a lui Baschar Al-Assad și a serviciilor secrete ale acestuia. Cât despre taberele de refugiați palestinieni, ele sunt un permanent motiv de conflict cu Israelul și, până nu se va ajunge la crearea unui stat palestinian, chestiunea rămâne deschisă ca o rană ce continuă să supureze și să infecteze atmosfera în Orientul Apropiat. Am trecut pe lângă o astfel

la pas

Colosul din Rodos a încercat să împace grandoarea cu arta, însă se vorbește mai mult de dimensiunile sale gigantice, care permiteau vaselor să treacă printre picioarele sale, decât despre frumusețea sculpturii. Iar când totuși se pomenește de sculptura propriu-zisă, se ajunge din nou la cantitatea uriașă a bronzului sau cuprului din care fost turnat. Mausoleul din Halicarnas este iarăși pomenit pentru supradimensionare, dar se vorbește și despre arta sculpturilor care îl împodobeau. La fel se

întâmplă în cazul sculpturilor lui Fidias, statuia colosală a lui Zeus din Olympia și a zeiței Atena Parthenos, despre măiestria îmbinării materialelor - aur și fildeș. Așezat, ni se spune, Zeus ar fi măsurat 15 metri înălțime, iar de s-ar fi ridicat în picioare ar fi spart plafonul templului. Dar de ce să se ridice când stă bine așezat? Sculpturile nu se mișcă. Niciodată. Să fie asta un criteriu estetic? Cele două statui au intrat în legendă tot prin supradimensionare, atunci când basoreliefurile de pe friza și metopele Parthenonului, de dimensiuni relativ mici, sunt cele mai bune mărturii ale desăvârșitei arte sculpturale a lui Fidias. Templul zeiței Artemis din Efes excela și estetic, și tehnic, și sculptural, și cu toate acestea iar se vorbește despre mărimea lui. Din păcate, și astăzi calitatea unei construcții este judecată după principiul "cel/cea mai mare" - a se vedea competiția dimensională a celor mai înalte construcții din lume, începând cu Empire State Building și terminând cu ultimul bloc turn de la Burj-Dubai. Deocamdată.

Așezat în partea nordică a culoarului fertil libanez care este câmpia Beqaa, Baalbek a fost o importantă așezare feniciană și unul dintre cele mai frumoase orașe ale antichității. Numele său se identifica cu cel al zeului Baal. Sub stăpânirea tetrarhilor de la Calcis, a fost numit Heliopolis/ "orașul Soare" și sub acest nume a fost cunoscut îndelungă vreme. Cucerit de Alexandru cel Mare, care și el era asemuit Soarelui, după moartea acestuia, când imensul imperiu a fost împărțit după numeroase dispute armate între generalii săi Ptolemaios, Seleucos, Kassandros și Lysimahos, Baalbekul a intrat la pachet cu Libanul și Siria în stăpânirea Egiptului. Cucerirea romană a pus capăt dominației egiptene și a făcut din Baalbek cel mai important centru comercial al zonei. Favorizat de situarea geografică, de condițiile naturale prielnice, de situarea sa la întretăierea de drumuri comerciale între Siria, Palestina și coasta mediteraneană, bucurându-se de protecția lui Cezar - care i-a acordat înaltul titlu de colonie, precum și numele fiicei sale Iulia - Baalbekul s-a dezvoltat spectaculos. În calitate de *flamen Dialis*/preot al lui Jupiter, înalt rang religios primit la vârsta de doar 12 ani, dar și din motive diplomatice, Cezar a decis ridicarea unui impozant templu în cinstea lui Jupiter Helios. Asociindu-l pe Jupiter cu vechea zeitățe, Cezar a

reușit o asimilare religioasă treptată a populației vechii așezări feniciene. Din păcate, asasinarea lui Cezar la 15 martie/idele lui Marte, în anul 44 î.Hr., a încetinit lucrările la templu, care a fost terminat abia sub domnia lui Nero. Împărații care au urmat s-au întrecut în a adăuga noi construcții templului lui Jupiter. Așa au fost înălțate spectaculoasele propylee, templul lui Bachus, cel mai bine conservat, templele lui Mercur și Venus, precum și două curți, cea hexagonală și Marea curte a sacrificiilor. Dar construcțiile nu s-au oprit doar la incinta ansamblului religios, ci s-au extins și în afara ei, așa cum este cazul clădirii Odeonului, din care s-a păstrat destul de puțin. Cocoțată în vârful unei coloane, o treime de arcadă pare un imens semn de întrebare pus timpului: de ce a fost distrus Baalbekul? De ce fiecare răsucire pe călcâie a istoriei începe cu abolirea zeilor și dărâmarea templelor ce le-au fost dedicate?

În 313, Constantin cel Mare a proclamat, prin Edictul de la Milano, libertatea de credință și egalitatea pentru creștinii din imperiu. Cu alte cuvinte, religia creștină a devenit religie de stat. Edictul dat de Constantin cel Mare a fost începutul sfârșitului pentru lumea antică. La Baalbek au fost oprite orice fel de lucrări și a început haosul. Încercarea lui Iulian Apostatul, chiar nepotul împăratului Constantin, de a reveni la vechea religie și vechii zei a fost scurtă - a domnit doar doi ani - și infructuoasă, iar asaltul creștinilor împotriva vechilor temple a continuat. Lumea ar arăta astăzi altfel dacă omenirea n-ar fi suferit aproape ciclic de pusee distructive. În zelul lor neofit, creștinii au dărâmat cu furie templele păgâne, au transformat basilicile antice în biserici și au înălțat, oriunde a fost posibil, câte o biserică exact în inima vechilor temple. Așa s-a întâmplat la Baalbek, unde frumoasa curte hexagonală, înconjurată odinioară de un portic de 30 de coloane, din care azi se văd numai rădăcinile tamburilor, a fost acoperită cu o cupolă și transformată în biserică. Marea curte a sacrificiilor, spațioasă în dimensiuni (134 x 112 m), înconjurată și ea de un portic, decorată cu basoreliefuri reprezentând zeități acvatice, tritoni și nereide, a fost martelată în secolul al IV-lea în ideea construirii unei a doua biserici. Să nu mai amintim și de faptul că Baalbekul antic a servit drept carieră de piatră pentru construcții de tot felul, așa cum s-a întâmplat pe acropolea ateniană ori, ca să vin mai aproape, la noi, la Sarmizegetusa Ulpia Traiana sau la Adamclisi. Distrugerilor provocate de creștini li s-au adăugat cele făcute de arabi în 748 și de hoardele mongole în 1260. Și de parcă n-ar fi fost destul, părea că însuși pământul nu le rabdă. Cutremure repetate - cel mai grav a fost cel din 1729 - au desăvârșit distrugerile anterioare. Minunatul templu al lui Bachus a rămas sub cerul liber în urma prăbușirii tavanului. S-a spus că parțiala salvare a templului s-ar datora faptului că a fost înghițit de un strat de nisip înalt de vreo 12-20 de metri, care ar fi fost îndepărtat abia în 1922 de arheologii germani veniți la fața locului. Desenele și litografiile făcute de David Roberts în timpul călătoriei sale în Orient, în 1838, înfățișează sanctuarele de la Baalbek aproape așa cum se prezintă ele azi. Atunci? Nu ziceam eu că nu trebuie să ai încredere în ghizi și în ghidurile turistice?

Dintre toate templele de la Baalbek, cele mai spectaculoase prin proporții și migala extraordinară a dantelăriei în piatră erau, fără îndoială, cele dedicate lui Jupiter și Bachus. Din păcate, din primul și cel mai important n-au rămas în picioare decât șase coloane din 48, câte avea peristilul, surmontate de un rest de arhitravă și un fragment de cornișă prăbușit la picioarele lor. Cu toate acestea, se pot identifica proporțiile acestui colos arhitectural: 88 m lungime x 48 m lățime, totul înălțat pe o platformă/stylobat de 7 m înălțime. Cele trei coloane/trilite monolit rămase pe șantier, imposibil de înălțat din cauza greutateii lor - 800 tone fiecare -, i-au făcut pe unii să bată câmpii. Printre ei și ufologii, care văd peste tot extraterestri. De parcă omuleții verzi cu

ochi bulbucați n-ar fi avut altă treabă decât să încropească fel de fel de cimilituri gigantice în piatră la care să ne zgâim fără a le da de rost. Iar noi greșim văzând în strămoșii noștri niște neputincioși și înapoiți atunci când toate cele care au supraviețuit trecerii timpului dovedesc exact contrariul. Cât despre dezechilibrul datorat supradimensionării, nu știu cum s-a făcut, dar el a fost integrat în mod armonios la Baalbek.

Cu ceva mai mic, templul lui Bachus se înscrie totuși pe linia superlativelor arhitecturale atât prin proporții, cât și prin finețea extraordinară a sculpturii decorative în piatră, dar și prin scara monumentală de 33 de trepte de la intrarea în templu. De o mare frumusețe este ancadramentul intrării, o savantă împletitură în piatră de spice de grâu, maci și elemente pur decorative, precum și friza interioară în care capetele de lei alternează cu capetele de tauri. Bolta, făcută bucăți când s-a prăbușit în timpul cutremurului cel mare din 1729, era decorată cu basoreliefuri reprezentând diferite divinități romane. Spun *era* pentru că în afara puținelor fragmente rămase suspendate, cele căzute au fost martelate de arabi până când fețele au devenit o masă amorfă imposibil de recunoscut. Am avut, la vederea lor, un șoc: cele suspendate păreau perfect proporționate cu restul arhitecturii și chiar delicate, în timp ce fragmentele prăbușite erau în realitate uriașe. La fel s-a întâmplat cu coloanele; raportate la întregul construcției păreau perfect echilibrate, dar prăbușite mi se păreau enorme. Am avut curiozitatea, pentru verificarea dimensiunilor, să mă fotografiez lângă o coloană secționată, așa cum am procedat așezându-mă în anvergură pe un tambur de coloană de la Sarmizegetusa Regia. Comparând

cele două imagini și știind că tamburii dacici aveau diametrul de 1,92 m (apud P. Mac Kendrick), consider că dimensiunea coloanelor de la Baalbek îl depășește cu în jur de o treime. Ceea ce spune destule și despre proporțiile templului dacic din munții Orăștiei. Câteva mozaicuri conservate printr-o minune depun și ele mărturie despre opulența și maginificența întregului ansamblu arhitectonic antic. Templele de la Baalbek au însă, printre elementele pur romane, strecurate și mici detalii orientale, ceea ce adaugă un plus de farmec și culoare față de suratele lor din peninsula.

Baalbek e o lecție despre cum să nu pleci urechea la fel de fel de considerații și prejudecăți, la cum n-ai voie să suprapui aceeași grilă de valori personale peste lucruri pe care nu le cunoști încă așa cum trebuie. Dacă vrei să-ți mobilezi intelectul și să-ți hrănești sufletul cu tot ce a creat omul, e musai să intri în dialog cu locul, să-l vezi exact așa cum e el în realitate și nu cum ți-l închipui ori ai fi dorit tu să fie. Călătoriile pe care le-am făcut mi-au oferit imens, mi-au deschis ochii, mi-au eliberat mintea de prejudecăți și precepte rigide. Abia acum pot spune că sunt un om cu adevărat liber, căci libertatea înaintea de toate e cea interioară. Iar în artă ea este esențială.

Dintre toate templele de la Baalbek, cele mai spectaculoase prin proporții și migala extraordinară a dantelăriei în piatră erau, fără îndoială, cele dedicate lui Jupiter și Bachus.

Orice călătorie la Ierusalim e, inevitabil, un voiaj în viitor

Un reportaj obiectiv, în 14 opriri sentimentale, din anul 5773 (IV)

11. Deșteaptă-te române, un imn valabil și pe Marea Galileii

La Nazareth am avut parte de o surpriză dintre cele mai plăcute. Patronul lui Yacov Tour a venit personal la hotel să stea de vorbă cu noi, pelerinii. Yacov Goldenberg a studiat în România și, apoi, a plecat spre Țara Sfântă. Aici, a ajuns general al armatei israeliene. A participat la 6 războaie și a ajuns general „pentru fapte de vitejie”. După ce a ieșit la pensie, a ocupat, în două rânduri, funcția de viceprimar al Nazarethului. A făcut două zile pentru bătrâni cu bani aduși, în special, de la filantropi americani. Dl. general a venit la hotel în timp ce toată lumea era la masă. A trecut pe la fiecare grup și ne-a oferit o foaie de hârtie pe care era tipărit Imnul nostru național. „Au fost grupuri cu care m-am întâlnit și care n-au știut versurile de la *Deșteaptă-te române!* Nu vreau să mai pățesc o astfel de rușine!” Dl. Goldenberg ne-a mai spus să nu comandăm băutură pentru că suntem invitații săi la un pahar de vin. Din fericire, în grupul nostru erau suficiente cadre didactice cu voce plăcută și cu un repertoriu patriotic remarcabil. Așa că i-au cântat d-lui general o seamă de cântece patriotice care l-au emoționat profund. El vorbea, după 50 de ani, perfect românește și, mai ales, se simțea încă român în cuget și simțire. Pledoaria lui pentru iubirea de țară a fost una dintre lecțiile cele mai tandre pe care le-am primit în Țara Sfântă. La emoționanta întâlnire de la Nazareth, dl. general ne-a înmănat documentul (semnat de ministrul Turismului și de primarul orașului gazdă) care atestă faptul că am fost pelerini la locurile sfinte ale creștinismului. S-au bucurat de această cinste doamnele Anna Stănculea, Lidia Muntean, Maria Lazăr, Ulpia Maria Leu, Persida Georgescu, Camelia Maria Bădulescu, Liliana Avram, Rodica Glonț și Ana-Maria Andrei, precum și domniile Cristian Bădulescu, Costel Avram și Mihai Barbu. Toți s-au fotografiat, la final, într-o „poză de familie”, cu dl. general Yacov Goldenberg și d-na Ruth Schechter. Le-am povestit, cu această ocazie, celor doi de faptul că Petroșaniul l-a avut primar după Revoluție pe inginerul Carol Schreter, un evreu care a câștigat în Valea Jiului pe lista Alianței Civice, un partid al intelectualilor. De fapt, românii l-ar fi votat cu entuziasm indiferent cu ce partid ar fi defilat. D-na Schechter ne-a mărturisit, în schimb, isprava unui evreu din Piatra Neamț care a fost, vreme de 17 ani, primarul Nazarethului și care e considerat și azi un model exemplar de edil dedicat orașului său. (De la bunii frați Schreter, în paranteză fie spus, am aflat, pentru prima dată, la Petroșani, care e gustul Carmelului, al pascăi și al portocalelor de Jaffa...)

Am aflat, ulterior, că a fost tot ideea d-lui general ca pe vasul cu care am străbătut Marea Galileii să fie arborat drapelul tricolor și să ascultăm, extrem de plăcut surprinși, Imnul nostru Național. La coborârea de pe vas am urcat în microbuze care ne-au dus pe Muntele Tabor. Șoferii erau arabi. La ora rugăciunii, șoferii își așezau covorașul, se îndreptau cu fața spre Mecca și se rugau. Creștinii așteptau în liniște sfârșitul rugăciunii și erau transportați, contra cost, spre locul de unde Iisus s-a ridicat la cer. Ziua Schimbării la față e marcată în fiecare an prin slujbe ținute până dimineată. Atunci, un nor

diafan acoperă biserica și pelerinii se bucură că Dumnezeu le răsplătește la fiecare râvnă de a fi la timpul potrivit în locul potrivit.

Israelul e o țară săracă din punct de vedere al terenului pe care îl are în folosință. Acesta este arid și e plin de pietre, pe care le întâlnești peste tot. Cu toate acestea, Israelul nu importă nimic din cele necesare alimentației de zi cu zi. Ba, dimpotrivă, țara aceasta, cu o natură atât de potrivnică, dar cu oameni atât de hărăziți, este a doua exportatoare de flori după Olanda.

12. Moș Samuilă Damian, supraviețuitorul unui testament mincinos...

La Ierihon am vizitat, cu justificată mândrie, Așezământul românesc. El este amplasat în primul oraș cucerit de poporul ales după cei 40 de ani cât a rătăcit în pustie. Dar a fost, totodată, și primul oraș pe care l-a cedat Palestinei după acordul de pace, din 1994, de la Oslo. Ilarion Argatu a visat-o pe Sfânta Fecioară Maria care îi poruncește să ridice o biserică românească chiar în Țara Sfântă. În 1999 s-a pus piatra de temelie a bisericii cu hramul Nașterea Maicii Domnului pe un teren deținut de Samuilă Dumitru, un român stabilit și căsătorit în Palestina. Notarul palestinian care a întocmit actul l-a introdus, în document, și pe fiul său, în ideea că moș Dumitru nu o s-o mai ducă mult și că pământul îi va reveni celui introdus în mod fraudulos în testament. Dumnezeu i-a dat sănătate și viață lungă d-lui Samuilă Damian, astfel că ridicarea construcției s-a terminat fără ca terenul să sufere vreun nedorit transfer. Povestea o știm de la măicuța de la Biserica românească din Ierusalim. Aceasta a implorat pe toți cei care am venit să ne închinăm acolo să ajutăm ca icoana Maicii Domnului din biserică să aibă parte de o ramă pe măsură. Toți au dat câte ceva, dar prietenul meu, Costel, și soția sa au făcut o donație importantă. (Am mulți cunoscuți care au bani, dar care au obiceiul „să mănânce singuri”.) Gestul îi onorează, mai ales că l-au făcut cu maximă discreție, dar care nu a scăpat ochiului unui ziarist, fie el și ocazional. Arhitectul așezământului este profesorul Vasilescu, de la Institutul „Ion Mincu”, iar pictura a fost executată de familia Daniela și Ioan Moldovan. Cel care se ocupă de buna gospodărire a bisericii noastre în Țara Sfântă este arhimandritul Ieronim Crețu, care este superiorul Așezământului Românesc de la Ierusalim și Ierihon.

13. Bussines soft cu pelerini în Țara Sfântă. Între 2 și 10 dolari

La râul Iordan ne-am botezat la o vârstă matură și în cunoștință de cauză. Cine voia să se boteze își putea cumpăra o cămașă albă, mare, adecvată momentului. Șoferul Maurice ne-o oferea contra sumei de 10 dolari. La același preț am găsit cămașa și la așezământul românesc de la Ierihon. Din spirit de solidaritate cu credința strămoșească am cumpărat-o de la biserica noastră românească. De la Maurice am cumpărat, în schimb, apă minerală de 0,5 litri (rece, de la frigider). El era omenos și vindea 4 sticle cu 2 dolari. Era mult mai ieftin decât la ceilalți arabi, care îți vindeau pentru un dolar doar o sticlă de

0,5 litri. De la palestinieni am cumpărat o seamă de obiecte creștine și o foarte antrenantă muzică evreiască. Am mâncat, tot la palestinieni, la Bethlehem și Nazareth prânzuri de 10 dolari (adică shaorma sau falafel). Am băut cafea espresso sau cafea preparată după metoda arabă (cu cardamon) cu 2 dolari sau suc de rodii cu alți 2 dolari. De la doamna Ruth am luat tămâie, smirnă și lumânări de cea mai bună calitate. De la prietenii ei vechi am luat mir, iconițe sau cruciulițe și cărți despre Țara Sfântă, desigur, tot de cea mai bună calitate. Am dormit și am mâncat bine în hoteluri deținute de palestinieni. După ce ne-am botezat unii pe alții am găsit, la o oarecare depărtare de Iordan, cămășile cu 10 dolari cu doar 3 dolari. Erau, desigur, ultimele prețuri promoționale. Dar, din nefericire, nu mai aveai unde să le mai folosești. Apa Iordanului, cea care de Bobotează își schimbă cursul, era, de acum, doar o dulce amintire.

14. Pilde vechi și noi pentru un final deschis

Și, totuși, oare de ce merge omul, de 2.000 de ani, la Ierusalim? Un posibil răspuns poate fi și acesta pe care l-am aflat din cartea de pilde a lui Lascarov-Moldoveanu. Se zice că un înțelept trăia într-un oraș în care trăiau și mulți oameni fără minte. Într-o zi, el puse deasupra ușii casei o firmă pe care era scris: „Aici se vinde înțelepciune!” Trecând pe acolo unul care se credea prea înțelept a văzut firma și s-a oprit. Surăse și, cum era cu sevitul său, îi dădu câțiva gologani și-i zise:

- Du-te și cumpără cu acești bani înțelepciune de la negustorul acela!

Servitorul merse și ceru înțelepciune. Înțeleptul îi spuse:

- Spune stăpânului tău că în tot ce va face să nu piardă din vedere sfârșitul!

Servitorul veni și spuse acestea stăpânului său. Omul care se credea prea înțelept rămase pe gânduri. Mergând acasă, începu a pune în lucrare vorbele ce cumpărase și văzu că-i aduc mari foloase. Atunci le scrise cu litere de aur la intrarea casei lui. Ca să fie de folos și altora...

Un alt posibil răspuns ar putea fi și tâlcul întâmplării pe care ni l-a povestit, la final, d-na Ruth. Odată, înainte de Revoluție, a fost chemată la Guvern și a fost rugată să însoțească un oficial român într-un tur scurt prin Cetatea Ierusalimului. Acesta, tov. Popescu, era ministru și a fost primit, date fiind relațiile excelente ale României cu Israelul, cu toate onorurile cuvenite de omologul său israelian. La final, gazda și-a întrebat oaspetele ce părere are despre cele văzute la Ierusalim. Ministrul (comunist) Popescu nu a putut să scoată nici măcar un cuvânt vreme de o jumătate de ceas. Era, pur și simplu, mut de uimire. Apoi trebuie că a spus ceva în sensul pildei povestite anterior.

Post Scriptum

Într-o veche epopee, Ghilgameș își aducea aminte, într-un trist final de poveste, cu mare drag și nostalgie de prietenul său, Enkidu, tânărul cu care vânașe împreună lei. Păstrând proporțiile, și eu îmi voi aduce aminte de câte ori voi scrie despre locurile sfinte de prietenul meu Costel Avram. Noi n-am vânat nimic împreună, dar am fost cu el în căutarea lui Dumnezeu și la Athos, și în nordul Moldovei și, acum, la Ierusalim.

Mihai Stan, un outsider al autobiograficțiunii

(urmărire din pag. 19)

slăbiciunea proverbială de caracter (nu poate să spună niciodată "NU"; compromisul fiindu-i a doua natură), problema cardinală a autoficțiunii lui M. Stan e chiar artisticitatea ei, acea calitate primordială care i-ar putea conferi și valoare de adevăr. Deși în câteva inserturi "meta" naratorul își propune să-și caute ori să-și forjeze idul stilistic ("să-mi găsească acea expresie a individualității (...) care să-l facă pe cititor să parcurgă cartea pe nerăsuflăte"!), scris dintr-o bizară perspectivă a persecuției cvasiuniversale, *Paradisul*, ca și *Ieșirea din Paradis*, plin de nimicuri, invidii, frustrări, bârfe, răfuiele de-a surda (totdeauna, din interiorul sistemului!) cu câte un fost inspector ori activist (din cuvântul cărora nu se ieșea), ticuri stranii (vezi, de pildă, folosirea la tot pasul a cuvântului "subliminal"!) rămâne din start o scriere situată foarte aproape de nivelul spiritului de gloată, o mostră de ceea ce am putea numi grosolană și prostul gust în scris. Pe de altă parte, ca și ceilalți indivizi din mediile cu care interferează, protagonistul lui Stan are o prea flagrantă flegmă de semidoct și de țărănoi, o impudoare grosieră, și o incivilitate care trimit în derizoriu până și ideea de stil cea mai aproximativă. Despre ce stil și care artă, Doamne iartă-ne! poate fi vorba într-o scriere în care aproape toți actanții proferează din greu măscări și înjură birjărește?

Personajul-narator care se întoarce mental în timpul ședinței de alegeri UTC de pomină la vârsta și primele jocuri ale copilăriei ar fi putut încadra măcar întâmplările himerice ale acestor prime amintiri într-o aură de oarecare magie. Nu se întâmplă astfel, scriitorul nu are organ pentru așa ceva. Scrisul său e lipsit total de grație, poezia ori categoria sublimului nu au nicio noimă pentru el. O altă șansă pe care o ratează protagonistul *Paradisului* (înfățișat cu o lăudăroșenie de proastă factură mereu drept *cel mai bun*, *cel de ieșea întotdeauna învingător* etc. etc.) este aceea de a prezenta ca dascăl, în toată grozăvia ei frustrată dar și frustă, lumea delincvenților minori dintr-o colonie de reeducare comunistă. De-abia de la o atare dimensiune, și pe acest fond de umanitate rănită și profund dezbinată psihologic - o adevărată pepinieră de *huri slabe* din care se spunea că Ceaușescu își recruta falangele de apărători necondiționați -, drama integrării în sistem, al unui dascăl cu grave probleme la dosar, dar cu vocație educațională certă, ar fi putut fi privită cu toată seriozitatea și luarea aminte. Rămânând străine unei atare problematice, amintirile din *Paradis*, dincolo de parcursul presărat cu hârtoape al integrării în sistemul comunist al unui oportunist contrazis, sau căruia i se taie cumva, la început de drum, avântul, nu e decât o simplă exorcizare egoistă și atât (*Dixi et salvavi animam meam*, clamează după Profetul evreu triada personaj-narator-autor). Preocupat mai curând de verismul mistificator al anamorfozei contextuale, decât, efectiv, de magnetismul aducerii aminte și trăirii amintirilor "expuse", personajul-narator aproape că se abstrage cu totul oricărei relații afective (palpabil-impalpabile) cu mediul real. Până și părinții, numiți, ca niște străini, invariabil, Helene și Bătrânul, (ea, "bucătăreasă", la un moment dat, la o unitate militară de securitate, el deținut politic,

fost plutonier!) devin niște simple jetoane ale unei demonstrații factice, umbre abstracte, golite aproape de orice conținut uman autentic.

La trei ani după apariția *Paradisului*, în 2007, "profesorul și editorul Mihai Stan" (conf. etichetării rigorigiste a lui *M.H.S* făcută în *prefața* la prima ediție) vine cu o completare intitulată *Ieșirea din Paradis*, ambele reunite pentru prima oară (2012) în învelișul aceleiași coperte și catalogate de autor într-o notă bio-bibliografică drept "romane".

Scrisă fără pic de plăcere, așa zice, cu aceeași umorală incapacitate de trăire evenimentială ("am o serie de subiecte ciudate, s.n.", notează cu năduf M. Stan, care ar putea alcătui o carte SF; rămâne să găsească timpul necesar și asta, cred, se va întâmpla după ce renunță la *aceste chinuri cu urmarea la «Paradis»*, s.n.), noua încercare prozastică e la fel de plină de cancanuri și de falacioase nimicuri, la fel de populată - la rigoare - cu dame "cu picioare până-n amigdale și cu țâțe uriașe" (o obsesie constantă), de tot felul de grobieni și de securiști (altminteri, marea pasiune nevinovată!) a personajului-narator. Mutând planul temporal al amplasării amintirilor, cuplat acum aproape exclusiv la perioada postrevoluționară de schimbări anarhice, prin câteva limpeziri cât de cât pasabile sau interlocuarea unor detalii, continuarea romanescă are darul de a încercui și a face mai clară, mai întâi de toate, apartenența ideologică la fostul sistem a protagonistului lui M. Stan, un comunist sadea și încă unul ceaușist până-n măduva oaselor. Pentru acesta, de pildă, "omul (*Ceașescu*, n.n.) nu fusese unul oarecare. Să ajungi, monologhează el cu mândria poporană a belferului de provincie, să te plimbe regina Angliei cu caleașca aurită de protocol regal, să stai la masă cu președintele Americii nu e de colea. (...) Derulam în continuare, a câta oară?, filmul procesului și al execuției și, nu știu de ce, n-am putut să-l așez pe Ceaușescu, cum face un neamț, Thomas Kunze, lângă marii criminali de stat pe care i-a dat secolul XX: Lenin și emulul său Stalin, emul în știința falimentară a comunismului, Hitler, Mao, o vreme, idolul mâncătorilor de orez, Idi Amin sau Pol Pot, și mă întreb dacă *Ceașescu ar fi continuat socialismul liberal din primii săi cinci ani, ce s-ar fi întâmplat?*" (s.n.). Să nu fie vorba, mă întreb, de același general Ceaușescu care, cu doar câțiva ani mai înainte, nu avusese nici o rezervă în a ordona, undeva în țară, să se tragă cu tunurile în țărani ce se opuneau confiscării pământului și înființării colectivei? Exclus! Tocmai de aceea e greu să nu faci obligatoria legătură între privirea strâmbă ori nenumăratele considerații otrăvite pe care le are protagonistul romanului/autoficțiunii față de evoluția tortuoasă a schimbărilor postrevoluționare (vezi fie și numai re-apariția pe scena politică a partidelor istorice - *id est*, după părerea personajului-narator, "așa-zisele partide istorice"!) și genul de reprobabilă nostalgie după partidul unic a unui "fost", căruia acum totul îi miroase urât, mentalitate ce alimentează substanța multor pagini ale *Ieșirii din paradis*. Trec din acest motiv peste "țigănia" schimbării de către "revoluționari" a conducerii inspectoratului școlar (unde se înjură încă o dată ca la ușa cortului), ca și peste artificialul de prisos, la o adică, al introducerii în textura prolixă (ca noutate tehnică absolută!) a

Florian Silișteanu

Din cana cu păsări

SemnE

de singurărate scorbura din care steaua a mai lumina un pic
dincolo de geamandura de sub care mai ridic
ghioceii primăverii
muta lumii să o strig

Doamneeee Dumneata când vii să pui pânza
la muaiat și cămașa-n dezbrăcat Doamne că de
udătură crapă focul și îmi fură

cântecul din bățatură unde stă femeia goală
stând să nască la soroc neamul nou din care-
ntor

Și de cum s-o lumina
să iei creta Dumneata ori de lemn să te apuci
să legi pasărea cu ață să lași vinerea distanță de
fată mare lacrima când iar mă doare

"Agendei CEC" ținută de protagonist și comentată de profesorul Gicu Vălimărescu - un *alter ego* inventat cu siguranță pentru a ridica în slăvi cu același realism-popular, bineștiut din regimul comunist, *stilul* "scriiturii" colegului de cancelarie (*ai un remarcabil stil, nu mă sfiișcă să o zic, gândul mă duce la marii noștri pamfletari de dinainte de război etc.*) - și înțeleg că singura filozofie a acestui conglomerat bolovănos de fraze fără de niciun dumnezeu nu poate servi decât ideei fixe și stranie că *era mai bine când era mai rău!* De unde, îmi explic, și titlurile străvezi (deși ambigue, ca enormitate terminologică pură!) ale celor două secțiuni "romanești"... *Primo*. Ce altceva decât un *Paradis* paternal călduț, privit mereu cu jind, a fost și va rămâne comunismul pentru toți obedienții Balcaniei noastre, pentru toți ipochimenii lipsiți de facultatea libertății de gândire și a independenței de acțiune? *Secundo*. Cu ce altceva ar putea fi echivalată "*Ieșirea din Paradis* - citește Sistem - dacă nu cu infernul (tot călduț!), citez, a "*insului care, existențial vorbind, și-a ratat devenirea*"?

Întocmai ca personajul-narator care, efectiv, nu crede în nimic și nu se ghidează după niciun principiu moral, "eroul" fără nume din povestea lui Stan nu acuză nicăieri nici comunismul, nici comuniștii (în fond, în cele două scrieri mai mult decât modeste, nimeni nu înfruntă pe nimeni!), ci precaritatea condițiilor de viață, faptul grobian, până la urmă - dacă pentru toții învârtii sistemului acesta n-ar fi fost decât un moft -, că înșiși tovarășii ajunseseră în "cea mai bună lume posibilă", înainte de revoluție, de nu mai puteau crește nestingheriți, pentru nevoile personale de subzistență (oare?) nici măcar un porc! Dincolo de asta, întreaga comedie din *Paradis*. *Ieșirea din Paradis* se reduce, în puține cuvinte, pentru protagonistul lui Stan, la "problema" calității dosarului personal, chestiune etern indezirabilă pentru el, atâta vreme cât înviata elită a sistemului se recrutează dintotdeauna - cel puțin în viziunea activiștilor mărunți - dintre tovarășii cu dosar bun... Teatru al tuturor posibilităților, iată însă că "autobiograficțiunea" *Ieșirii din Paradis* (și nu numai!) face posibilă și mistificarea ulterioară a acestuia.

...protagonistul lui Stan are o prea flagrantă flegmă de semidoct și de țărănoi, o impudoare grosieră, și o incivilitate care trimit în derizoriu până și ideea de stil cea mai aproximativă. Despre ce stil și care artă, Doamne iartă-ne! poate fi vorba într-o scriere în care aproape toți actanții proferează din greu măscări și înjură birjărește?

O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali - incitați de tehnica ultramodernă - este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe

colaboratorii noștri că *Arges* nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.

Revista ARGES poate fi procurată și prin comandă directă la sediul, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.
IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2013, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat postal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068. e-mail: revista_arges@yahoo.com.
Revista de cultură *Arges* poate fi procurată în București de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGES

- Revistă lunară de cultură
- Apare sub egida Consiliului Local, a Primăriei Pitești și a Uniunii Scriitorilor din România
- Editată de Centrul Cultural Pitești
- Membră ARIEL

Senior editor: IPS CALINIC
Redactor-șef: DUMITRU AUGUSTIN DOMAN (augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ
Secretar de redacție:
SIMONA FUSARU (s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU

Redacția: Pitești, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești; http://www.centrul-cultural-pitesti.ro; e-mail: revista_arges@yahoo.com tel.: 0248/216348, 219976 fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeșul liber SA
ARG PRESS

Fiecare autor care semnează în revista ARGES răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale.
Textele și fotografiile aduse în redacție nu se înapoiază.

actualitate